

Spor etter gårdsbrenneriene under brenneriloven 1816-1845

Gårdsbrennevin fra Alna markert etter 200 år

Leif-Dan Birkemoe

Artikkelen er en utvidet og revidert versjon av "Brenneriloven 1816-1845" som sto i Sothøna nr. 59 2020.

Even B. Stenersen startet brennevinsproduksjon på Tveten gård i 1816. Onsdag 2. november 2016 ble 200-årsjubileet markert med en helt ny akevitt fremstilt av destillatør Halvor Heuch fra Arcus: Alna vitae. Ved å gjenskape Stenersens gårdsbrennevin gjennom Alna vitae, ønsket Arcus å trekke frem en 200 år gammel industrihistorie. Til denne historien kan vi også ta med gårdene Østensjø og Abildsø, for det var ikke bare Stenersen som utnyttet mulighetene, selv om han var den største i Christiania.

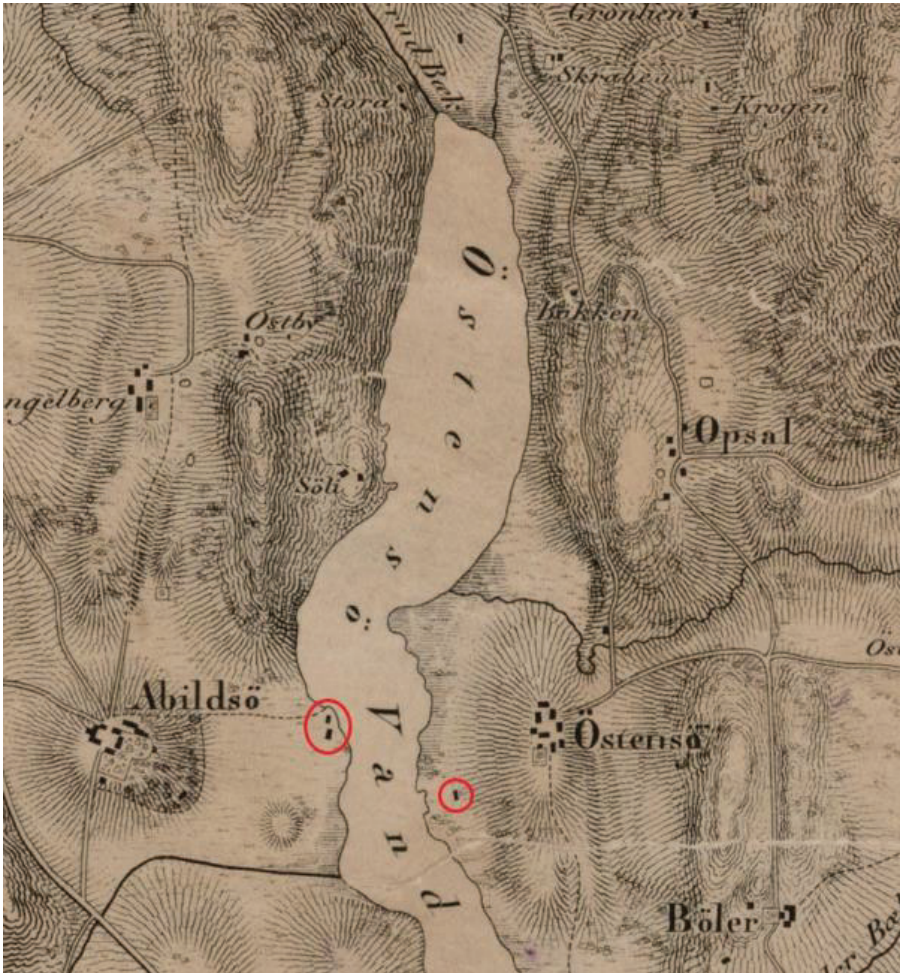
Motvirke dansk kornbrennevin

For å motvirke importen av dansk kornbrennevin ga Stortinget i 1816 eiere av matrikulert jord tillatelse til brennevinsproduksjon av egen korn- eller potetavling. Som stortingsrepresentant var Even B. Stenersen (1780-1852) medlem i flere komiteer på Stortinget. Det ble nedsatt en

komite for hver sak som skulle behandles og Stenersen var med på behandlingen av bl.a. brennevinsloven. Mange gårder i Aker drev med brennevinsbrenning i perioden 1816 til 1845. Det gjaldt også gårdene Østensjø og Abildsø.

Stenersen kjøpte Tveten gård i 1810 og brenneribygningen står fortsatt. På gårdene

Museumsbrenneri

Atlungstad Brenneri er et brenneri på Stange ved Mjøsa. Det drives i dag som et museumsbrenneri med historisk formidling, omvisninger og kulturarrangementer, men også med produksjon av egne akevittmerker. Brenneriet ble etablert som et bondesamvirke i 1855 på gården Atlungstad, etter at staten innførte restriksjoner på de mange gårdsbrenneriene. Arcus har overført sin brennevinshistoriske samling til Atlungstad Brenneri som er et viktig industrihistorisk kulturminne, og kom på Riksantikvarens liste over teknisk-industrielle kulturminner i 2013. Anlegget ble fredet i 2019. For mer info:

<https://stangevestbygd.no/firmaer/atlungstad-brenneri/>

▲ På Akershus Amtskart nr. 34 datert 1844 fra Kartverket (Vibe og Irgens - utsnitt) er to bygninger avmerket ved enden av en sti som kommer ned fra Abildsø gård på vestsiden av Østsjøvatnet, se rød sirkel. Så lenge steinruinen ikke er avmerket på kartet kan det være en mulighet for at de to bygningene er et uttrykk for ruinens to rom. Etter foreliggende dokumenter er det mye som taler for at dette er rester etter brenneriet på Abildsø. På østsiden av Østsjøvatnet er det markert en bygning, se rød sirkel. Denne bygning ligger omtrent på stedet der det er funnet bygningsrester. Dette kan være rester etter brenneriet på Søndre Østsjø. Kilde: Kartverket.no. Historiske kart.

Østsjø og Abildsø må vi lete etter mulige bygningsrester. Kildene peker på at brenneriene på begge gårder lå nede ved Østsjøvatnet.

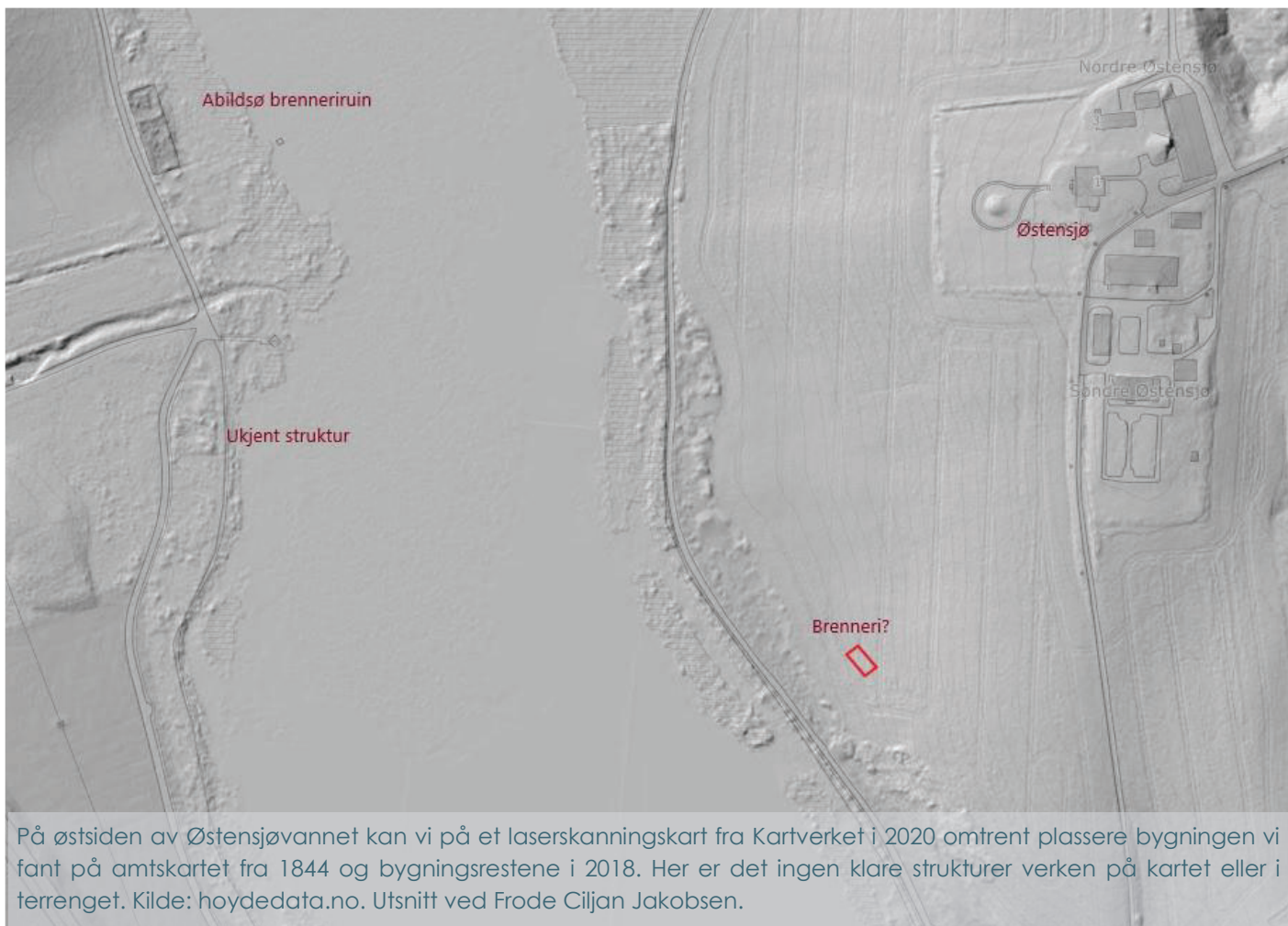
Oslo Håndverksdestilleri på Bryn

I januar 2015 ble Oslo Håndverksdestilleri (OHD) på Bryn etablert. Historikeren Edvard Bull (1881-1932) skriver at det i 1850-årne, etter at hovedbanen ble anlagt, var et brennevinsbrenneri like ved Bryns stasjon. Denne virksomheten må ha hatt et visst fabrikkmessig omfang, men det er ikke opplyst om hvor lenge fabrikken var i drift. (Akers historie s. 381). Det har heller ikke vært mulig å finne mer ut om fabrikken. Stifterne av OHD har heller ikke trukket denne

industrihistorien frem i lyset, men må ha vært klar over at det er lenge siden det har vært brenneri på Bryn. Derfor kan det være et incitament til å søke etter mer informasjon om hvor de gamle gårdsbrenneriene lå og hvem som sto bak opprettelsen. På Tveten gård er det meste dokumentert, men for Østsjø og Abildsø gård er mye gjemt i den historiske tåke. Sammen med kartopplysninger, branntakster, eiendomsoverdragelser og funn av bygningsrester kan det trolig likevel gi oss svar.

Østsjø gård – brenneribygningen på kart?

På et kart av løytnant Vibe som kan lastes ned fra Kartverket, datert 1838 i målestokken 1:10 000, finner vi en bygning avmerket med

På østsiden av Østensjøvannet kan vi på et laserskanningskart fra Kartverket i 2020 omtrent plassere bygningen vi fant på amtskartet fra 1844 og bygningsrestene i 2018. Her er det ingen klare strukturer verken på kartet eller i terrenget. Kilde: hoydedata.no. Utsnitt ved Frode Ciljan Jakobsen.

rødt, ikke langt fra det Haakon Tveter kalte "Koksjordet". Over bygningen på 1838- kartet er det ved senere bruk satt et kryss med blyant, altså en bygning som trolig var revet. "Brenneriteigen" er også navn på et jordstykke, men ikke avmerket på det vanlige gårdskartet, rentegnet av Per Knoph, datert 1991. På Akershus Amtskart nr. 34 datert 1844 fra Kartverket (utarbeidet av offiserene Vibe og Irgens) er bygningen også avmerket her. Et geologikart fra samme periode (utarbeidet av geolog Theodor Kjerulf), har også bygningen markert. Dersom rester etter brenneriet kan spores i terrenget burde vi ha enda et holdepunkt.

Bygningsrester

Da turveien på østsiden av Østensjøvannet ble lagt om i 2018, omtrent der bygningen er avmerket på kartet, ble det funnet teglstein i

form av takstein og murstein i jordmassene. En metall søker fant en ettøring datert 1897, men også nagler og potteskår. Det ble også funnet noe som kunne se ut som koks- eller trekullbiter. Funnene tydet på at her hadde det stått en bygning. Steinene som er veltet sammen rett ved der dagens turvei svinger østover, ved jordstykket Vassenga, har ligget der lenge, og kan være en del av steinene i grunnmuren til huset. Steinene ligger delvis i en haug i skråningen og stammer neppe fra jordet i overkant. Avstanden fra steinene til der vi fant teglstein er kun 20-25 meter. Lengden på brenneriets grunnmur kan ha vært ca.15 meter og bredden ca. 10 meter etter en skrittvis omtrentlig oppmåling. Ved anlegg av turveien på 1960-70-tallet ble nok både jordmasser og stein flyttet noe, men ikke lenger enn høyst nødvendig. Navnet "Koksjordet" kan ha sammenheng med at

- ◀ Trolig rester etter grunnmuren til brenneriet på Østensjø gård. Steinene ligger i skråningen ned mot dagens turvei. Foto: Leif-Dan Birkemoe 10.01.2020.
- ▶▶ Teglstein funnet i jordmassene da turveien ble lagt om i 2018. Foto: Leif-Dan Birkemoe 06.11.2018.
- ▶ Koks eller trekull ble trolig brukt i destilleringsprosessen. Denne biten trekull ble funnet i jordmassene i 2018. Foto: Leif-Dan Birkemoe, 10.01.2020.

brenneriet trengte varme til kjelene i form av koks eller trekull i destilleringsprosessen. Sannsynligheten for at vi har funnet spor etter brenneriet må vi anta er ganske stor.

Erik Henning Edvardsen siterer i Sothøna nr. 29 side 20 historikeren Edvard Bull (1881-1932): "På begge sidene av vandet har det tidligere været brændevinsbrænderier like ved stranden. Paa Abildsøsiden staar endnu endel av de massive graastensmure igjen, medens det paa Østensjø, som opførtes av Jørgen Young, forlængst er forsvundet; kun endel teglsten, som av og til graves op av jorden og navnet "brænderiteigen" minder om stedet."

På den tiden var det ikke samme eier på Nordre og Søndre Østensjø. Det er eieren av Søndre Østensjø, Jørgen Young, vi derfor kan trekke inn i historien om brenneriet.

Jørgen Young – eier av Søndre Østensjø

I 1811 kjøpte den meget kjente og omtalte christianiaborger Jørgen Young (1781-1837) Søndre Østensjø gård. Også ølbrygging hørte med i hans industrivirksomhet, det som senere ble Schous bryggeri. Jørgen Young ble valgt inn på Stortinget i 1821 sammen med Marcus Pløen (1781-1836) og Even B. Stenersen. De tre var kjøpmenn og må ha kjent hverandre godt – de var kremmere med flere felles interesser. Og de tjente penger på det de drev med. Even B. Stenersen eide Tveten gård. Marcus Pløen var brorsønn av Jørgen Pløen (1742-1817), eier av Skøyen gård. Fornemme boliger hadde de i Christiania der deres forretnings-virksomhet var konsentrert.

Noen år etter at Young kjøpte Søndre Østensjø bygde han den store og imponerende låven.

Byggeåret blir vanligvis knyttet til 1814. Det er ikke utenkelig at eieren samme år også bygget en utløe nede ved Østensjøvannet, der vi fant bygningsrester.

Kjøpmenn og politikere

I 1816 startet den driftige kjøpmannen Even B. Stenersen produksjon av potetbrennevin på Tveten gård. Brenneriet var det største i distriktet og sto for halvparten av all brennevinsproduksjon i Christiania. Da Stenersen kjøpte gården i 1810 sto allerede den hvite bygningen i utmurt bindingsverk ved innkjørselen til gården. Den er antagelig bygget omkring århundreskiftet, men til hvilket formål er ukjent. Bygningen ble tatt i bruk som brenneri i 1816 og står der den dag i dag som et minne fra den gang kjøpmannen investerte i ny virksomhet, denne gangen etter et stortingsvedtak.

Det skal vel ikke så stor fantasi til for å anta at Even B. Stenersen og Jørgen Young snakket

sammen om brennevinsproduksjon. Trolig også med Marcus Pløen. De var jo også alle tre kjøpmenn. Da mulighetene for brennevinsproduksjon på gårdene ble en realitet, hadde Stenersen allerede en egnet bygning til formålet. Det samme kan også Young faktisk ha hatt i løa nede ved Østensjøvannet. Både Stenersen og Young kan ha tenkt i samme retning. Det gjaldt å være raske med å finne egnet produksjonssted, så hvorfor bygge nytt når de allerede hadde en bygning til formålet. Samtidig var det penger i brennevinssalg og et godt samtaletema kjøpmenn og produsenter imellom, selv om de var konkurrenter.

Dessuten var det politisk vilje til å begrense dansk kornbrennevin. Norge hadde jo fått sin egen grunnlov to år tidligere.

Eierne av Abildsø gård under brenneriloven

På Abildsø var det kaptein Didrik Hegermann Brochman (1756-1828) som viet mye av sin

Gårdsbrenning - 10 000 brennerier

Hjemmebrenning, husbrenning eller gårdsbrenning var som regel tillatt i Norge inntil 1756 (1757 nordenfjells) og ble igjen tillatt i byene fra 1792, men fikk lite omfang før unionsoppløsningen. I 1816 ble hjemmebrenning tillatt for alle brukere og besittere av matrikulert jord. Hjemmebrenning fikk i de følgende år stort omfang. I 1833 var det nesten 10 000 registrerte brennerier i landet. Ved den såkalte tilvirkningsloven av 1848 ble det i realiteten slutt på den legale hjemmebrenning, blant annet ved at avgiftene på apparatene (kjelene) ble satt opp så sterkt at bare fabrikkmessig produksjon ble lønnsom. I 1850 var det 40 brennerier igjen. Kilde: Store norske leksikon.

Brennevinsforbud

Et brennevinsforbud er et forbud mot salg og servering av brennevin. Et slikt forbud ble innført i Norge i august 1914, ved utbruddet av første verdenskrig. Det gjaldt også forbud mot å brygge øl og lage brennevin av korn og poteter. Det endelige brennevinsforbud ble innført i 1916. Det ble holdt en rådgivende folkeavstemning om forbudet i 1919 før det ble opphevet i 1927, etter nok en folkeavstemning året før. Forbudet var opprinnelig begrunnet i forsyningssituasjonen, men avholdspolitiske synspunkter kom stadig sterkere inn i bildet etter hvert som restriksjonene i de første krigsårene ble lettet. Kilde: Store norske leksikon.

◀ Brennevinnsapparat utstilt på Storhamar-låvens nordfløy, Domkirkeodden Hamar
Foto: F. C. Jakobsen 2020

Gårdsbrennevinet

Det var det store forbruket blant folk som var årsaken til lønnsomheten. Et forbruk på mellom en halv og en hel liter daglig var ikke uvanlig. Her må det legges til at brennevinet på den tiden ikke var sterkere enn at det i dag knapt ville få betegnelsen hetvin.

Kilde: Fra heftet til Tveten gårds venner og Bydel Hellerud 1999.

tid til jordveien etter at han måtte trekke seg som militær offiser. Om han heter det at han var en kunnskapsrik og dreven bonde, men vi har ingen opplysninger om brennevinproduksjon på Abildsø i Brochmans eiertid, selv om han drev gården da loven trådte i kraft i 1816. I 1825 blir Abildsø solgt til seilskuteskipperen Emil Ferdinand von Trepka (1788-1859) som eide gården frem til 1843. Det er i hans tid vi må søke etter opplysninger om brennevinbrenning.

Den nye eieren hadde neppe særlig erfaring som gårdbruker, men tidligere virksomhet la grunnlag for hans formue. Under Napoleonskrigene ga kapertrafikken gode priser, og Emil Ferdinand von Trepka var i ungdommen travelt opptatt med å få oppbrakt britiske og svenske båter i farvannet langs norskekysten. På disse midlene var det antakelig at formuen

ble grunnlagt og senere akkumulert. I et dansk avisoppslag finner vi 05.05.1817 en annonse for Emil Ferdinand Trepka som avgår til Christiania med last med jakten "Apollo". Jakten gikk i fast rute over Skagerak mellom Christiania og København 5-6 ganger i året, fram til skipet forliste i 20. oktober 1841 utenfor kysten av Anholt i Danmark. Trepka oppnådde å bli en legendarisk skikkelse mellom de to hovedsteder medbringende post, pakker og stykk gods. Forliset av "Apollo" markerer også slutten av Trepka's eierperiode på Abildsø. Allerede 15. desember 1841 averterer han Abildsø til salg i Morgenbladet.

Selv om Emil F. von Trepka selv var en sjøens mann, viser det seg at hans kone Gurine Marie Trepka (født Storm) i tiden etter Emil's død, livnærte seg som grønsakshandler og handelsgartner. Det er vel ikke helt usann-

En metallsøker leter etter spor i jordmassene fra tidligere virksomhet da turveien ble lagt om i 2018.
Foto: Leif-Dan Birkemoe 13.11.2018.

synlig at det var henne som sto for kunnskapen om gårdsbruk i familien?!

Krydderplanter

Det kan ha vært Brochman som startet med krydderplanter på Abildsø og von Trepka fortsatte. Krydder og andre varer til brennevinsproduksjon kan von Trepka også ha tatt med om bord i "Apollo". Vi må anta at krydderplanter var blant vekstene også på Søndre Østensjø gård. På gårdene den gang var det gårdsarbeidere og husmenn som utgjorde arbeidskraften, men vi tar vel ikke mye feil ved å anta at gårdeierne tok seg noen turer ned til brenneriene sine ved Østensjøvannet. Tilsetningen av smaksstoffer fra krydderplanter var trolig noe som også ble

bestemt av andre enn bare tjenestefolket.

Tuffer etter brenneribygninger?

Omtrent der Smedbergbekken renner mot utløpet i Østensjøvannet, ligger det steinmurer etter et hus som er delt i to rom. Tradisjonelt har ruinen blitt knyttet til brenneribygningen, men er egentlig overdimensjonert til formålet med murer opp til 1,5 m i tykkelse. Arealet er på ca. 550 m² grunnflate (beregnet av Frode Ciljan Jakobsen etter strukturen fra hoydedata.no) mot rundt 150 m² på Tveten og Østensjø. Ser vi på amtskartet fra 1844 er det markert to bygninger rett nord for der vi i dag finner ruinen. Så lenge ruinen ikke er avmerket på kartet kan det være en mulighet for at de to bygningene er et uttrykk for ruinens to rom.

Da Even B. Stenersen kjøpte Tveten gård i 1810 sto allerede den hvite bygningen i utmurt bindingsverk ved innkjørselen til gården. Den er antagelig bygget omkring århundreskiftet, men til hvilket formål er ukjent. Bygningen ble tatt i bruk som brenneri i 1816. Foto: Leif-Dan Birkemoe 09.04.2020.

Steinmurene har ved flere anledninger vært gjenstand for oppmerksomhet, ikke minst da Erik Henning Edvardsen skrev historien om eierne av Abildsø gård. Da seilskuteskipper Emil Ferdinand von Trepka var gårdeier fra 1825-1845 vises det til offisielle dokumenter som omtaler at det ble produsert brennevin på gården. På denne bakgrunn er det trolig samsvar mellom steinmurene og de skriftlige kildene.

Brennevinsbrenneri nevnt i offentlige dokumenter

I et takseringsdokument datert 30. oktober 1837 omtales det et brennevinsbrenneri. Her fremgår det at et nytt oppført brennevinsbrenneri med tilhørende stort "Fæhuus" av

overordentlig tykk og massiv grunnmur er under oppføring, men ikke meldt inn i brandkassen, idet byggets beskaffenhet er lite utsatt for brand.

I ekstrarettsprotokoll nr. 10, 1833-1837, Aker sorenskriveri, fremgår det fra taksering av bygningsmassen på Abildsø at et eldre brennevinsbrenneri er verdsatt til 500 sp.d., samtidig som et nytt brenneri er under oppføring til erstatning for det gamle.

I 1846 var det omtaksering av brannforsikrede bygninger i Aker, tre år etter at Jørgen von Zenthen Wetlesen kjøpte Abildsø gård av Emil von Trepka. Fra brannforsikringen finner vi under punkt 14 følgende

Vinmonopolet

Aksjeselskapet Vinmonopolet ble stiftet i 1922 med vedtekter og konsesjon fastsatt av Stortinget med sikte på i størst mulig grad å fjerne privatøkonomiske interesser fra alkoholomsetningen. Virksomheten begynte i 1923 og omfattet import og salg av svake viner og salg av brennevin til teknisk og medisinsk bruk. Etter opphevelsen av hetvinsforbudet i 1923 og brennevinsforbudet i 1927, ble Vinmonopolets omsetningsrett utvidet til også å omfatte disse produktene. Brennevin fikk Vinmonopolet adgang til å selge i byer med minst 4000 innbyggere som hadde utsalg for brennevin i 1913. Da den opprinnelige konsesjon utløp i 1932, ble Vinmonopolet omorganisert etter Lov om Aktieselskapet Vinmonopolet i 1931. Staten overtok etter hvert aksjene.

I tråd med EØS-avtalens krav vedtok Stortinget i 1995 at Vinmonopolets enerett til import- og engrossalg av vin og brennevin skulle oppheves fra og med 1996. Samtidig ble det besluttet at produksjons- og distribusjonsvirksomheten skulle skilles fra detaljmonopolet, og denne virksomheten ble videreført i aktieselskapet Arcus, opprinnelig statseid, fra 2001 privatisert. Fra 2005 forsvant produksjonsmonopolet for vin og brennevin.

Kilde: Vinmonopolets hjemmesider.

Akevitt og krydder.

I Norge fremstilles akevitt av poteter i motsetning til andre land som Sverige og Danmark som ofte bruker kornsprit. Poteten blir most og gjæret før den blir destillert. Spriten tilsettes ulike krydder, men karve og/eller dill må være med for at det skal kalles en akevitt. Ellers er anis, fennikel og koriander mye brukte kryddere, men alle akevitter har sin karakteristiske krydderblanding.

Kilde: Appetitt, spesialmagasinet for mat og drikke, pressemelding fra lansering av Alna-akevitt i 2016

beskrivelse (1 alen = 62,7 cm): En tømret bygning, tekket med bord og teglstein, 21 ½ alen (13,5 m) lang, 15 ½ alen (10 m) bred, 5 ½ alen (3.5 m) høy, i hvilken bygning før har vært et brennevinsbrenneri; men nå brukes det til høylade: takseres for 25 Spd.

Brenneribygningen var etter disse mål ca. 135 m². Fra takseringen fremgår det at brennevinsbrenneriet lå 150 alen (94 m) øst fra smia som igjen lå 60 alen (38 m) fra hovedbygningen. Altså i retning Østensjøvannet. Brennevinsbygningen viste seg imidlertid lite hensiktsmessig for oppbevaring av høy, og dermed kom

bygningen i raskt forfall, skriver Erik Henning Edvardsen i artikkelserien "Karnappmannen" (Sothøna nr.25, side 20).

Nytt eller gammelt bygningsmateriale

Ruinen kan, etter opplysningene fra de gamle dokumentene, derfor tolkes som restene av et kombinert fjøs og brennevinsbrenneri. En teori kan være at byggherren utnyttet den solide grunnmuren til en eldre bygning ved oppføring av brenneri og fjøs. I denne sammenheng kan man spekulere på om ruinen skriver seg fra middelalderen og munkenes tid. Det er hva familien Gustavsen som overtok Abildsø gård på slutten av 1800-

tallet forteller, ikke usannsynlig når vi vet at Abildsø gård står oppført i Den røde bok under Oslo Domkapittel i 1396. Navnet Abildsø (stedet der eplene gror) har lenge vært knyttet til munkenes epledyrking. Et nyttårskort fra 1932 trekkes dette frem på både norsk og tysk, signert av familien P.W. Johannsen:

*Fra det gamle Abildsø, det minderike Sted
Hvor Munkene har plantet det første Æpletræ
Hvor Tordenskiold har festet, blot Landet havde Fred:
Fra denne gamle Æblehøy
For Nytaar to og treti.*

En annen forklaring kan være at von Trepka virkelig satset på store dimensjoner med sitt nybygg. Han manglet neppe husmenn og gårdsgutter til å frakte store steiner fra

blokkmarken under Tallberget der steinene mest sannsynlig er hentet fra.

Forfalt og glemt

I overdragelsesdokumentene til Jørgen von Zenthen Wetlesen i 1843 er det ikke nevnt noe om brenneribygningen. Trolig var brennevinsbrenning opphørt før von Trepka solgte Abildsø. Brennevinsproduksjon på Abildsø kan ha pågått maksimalt i ca. 20 år, dersom det var von Trepka som startet virksomheten. Den korte brukstiden samtidig som bygningen var lite hensiktsmessig til annet bruk, kan være årsaken til at bygningsrestene forfalt og ble glemt.

Når brenneriloven ble opphevet i 1845 skyldes det at alkoholmisbruket var blitt et

Fasaden til Oslo Håndverksdestilleri

Foto: Roger Pihl 2018

▲ ◀ Plakat ved Bryn jernbanestasjon med invitasjon til å besøke Oslo Håndverksdestilleri. Foto: Leif-Dan Birkemoe 03.04.2020.

▶ Destilleriet til Oslo Håndverksdestilleri i Nils Hansens vei 14 A. Foto: Leif-Dan Birkemoe 11.10.2018.

problem som krevde nyteknning. Det ble innført avgifter og innflytelsesrike avholdsforeninger etablert.

Nytt ruinfunn?

Fra Kartverkets nye laserskanningskart (hoydedata.no) over området kan vi se omrisset av en ruin eller struktur også på sørsiden av Smedbergbekken. Denne strukturen er ikke synlig i vegetasjonen, slik steinmuren er det på nordsiden. En hypotese er at vi her har restene etter det eldste brenneriet. Nærmere undersøkelser er nødvendig for å få bedre klarhet i bruk og alder av steinmurene på begge sider av Smedbergbekken.

Overdimensjonert

Ingen av de bygninger som er nevnt i kildene krever murer på en tykkelse opp mot 1,5 meter. Heller ikke arealet når man vet at gården hadde fjøs og driftsbygninger

nærmere tunet. Derfor har det vært spekulert på om de overdimensjonerte bygningsrestene skriver seg fra eldre virksomhet til et annet formål. For å komme disse spørsmålene nærmere, kreves det ytterligere undersøkelser.

Produksjonsmonopolet opphevet – destillerier etablert

Oslo Håndverksdestilleri (OHD) på Bryn, etablert i januar 2015, fulgte godt opp industrihistorien om at det var 200 år siden Even Stenersen startet brennevinsproduksjon på Tveten gård. I 2005 ble produksjonsmonopolet opphevet og en rekke destillerier etablert. Det finnes i dag et stort antall akevittmerker og sortimentet til Vinmonopolet teller nærmere 300 sorter. De aller fleste er norske. At Arcus lanserte *Alna vitae* kan vi takke destillatør Halvor Heuch hos Arcus for. Han kombinerte historie-

kunnskaper med stor interesse for å koble mat og akevitt sammen i sitt virke i Arcus. Dessverre produseres ikke merket *Alna vitae* lenger.

Omvisning i destilleriet

Ved Bryn jernbanestasjon sto det fra tidlig i januar 2020 en plakat der Oslo Håndverksdestilleri inviterte til "åpent hus og bar" i Nils Hansens vei 14 A, med et destilleri på 424 m², i samme bygning som *Den norske Zinkhvidtfabrik* ved Alna en gang hadde holdt til. "I baren serverer vi lokal-produserte forfriskninger og det er mulig å få en omvisning i destilleriet", heter det i invitasjonen. Hvordan det så ut i et destilleri for 200 år siden vites ikke, men et destilleri i 2020 imponerer. Vi skal være forsiktig med å trekke sammenligninger mellom virk-

somheten på gårdene under brenneriloven og situasjonen i dag, men at OHD etablerte seg i Østensjøområdet med sans for det lokale er et artig innslag. Det fortelles at destilleriet bruker planter innsamlet i nærområdet til fremstilling av råvarer, slik det ble dyrket krydderplanter på jordene ved Østensjøvannet for 200 år siden.

I et medieoppslag i april 2020 heter det at Oslo Håndverksdestilleri på Bryn måtte tenke kjapt da koronakrisa traff Norge og landet stengte ned. Der de før lagde akevitt, gin og vodka produseres det nå flere tusen liter håndsprit hver eneste uke. For 200 år siden krevdes det også rask omstilling da brenneriloven åpnet for et nytt forretningsområde for gårdeierne ved Østensjøvannet.

Kilder:

- https://nbl.snl.no/Marcus_Pløen.
- <http://www.appetitt.no/drikke/en-skarp-en>.
- <https://drikkelig.no/2014/12/oslo-handverksdestilleri/>.
- https://no.wikipedia.org/wiki/Jørgen_Young.
- Store norske leksikon.no.
- Norsk biografisk leksikon.no.
- Østensjøvannets Venners hjemmesider om Østensjø gård.
- Nekrolog om Ole Bjune (1908-2001) i Aftenposten 9. november 2001.
- Kartskisse av Ole Bjune datert 1982 over eldre antatte bygninger rundt Østensjøvannet.
- Sothøna nr. 25 2003, "Karnappmannen" del 5 (om kaptein Brochman) av Erik Henning Edvardsen, side 25.
- Sothøna nr. 27 2004, "Karnappmannen" del 7 (om seilskuteskipper von Trepka) av Erik Henning Edvardsen, side 16.
- Sothøna nr. 29 2004, "Karnappmannen" del 9 (omtaksering av brannforsikrede bygninger på Abildsø i 1846), av Erik Henning Edvardsen, side 18.
- Sothøna nr. 59 2020, Brenneriloven 1816-1845, side 30.
- Edvard Bull (1881-1932). Akers historie, Olaf Norlis Forlag, Kristiania 1918.
- Heftet "Velkommen til en vandring på Tveten gård", utarbeidet av Tveten gårds venner og Bydel Hellerud, Tveten gård 1999.
- Extrarettsprotokoll 10, side 45 b og 402 b datert 1833 - 1837 med verdiangivelse av bygninger på Abildsø gård.
- Linker til info om brennevinsbrenneriet på Abildsø gård ved Frode Ciljan Jakobsen:
 - "Aar 1833"
 - <https://media.digitalarkivet.no/view/40429/69>
 - "Aar 1837, 12. oktober"
 - <https://media.digitalarkivet.no/view/40429/425>
 - "Aar 1846, den 22^d Juli"
 - <https://media.digitalarkivet.no/view/83755/74>